

Vaasan Sotilaspiirin Esikunnan ja Vaasan Rannikkopatteriston muistolaatat perinnemuuriin

4.6.1999

Professori **Ilkka Virtanen**

Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf
Puheenjohtaja

Vaasan kaupunki on perinteisesti ollut tärkeä hallintokaupunki. Tämän lisäksi se on tunnettu huomattavana kulttuuri- matkailu- ja urheilukaupunkina. Viime vuosikymmeninä kaupunkiin on muodostunut myös merkittävä osaamisen keskittymä. Yliopisto, muut korkeakoulut ja oppilaitokset yhdessä kansainvälistä huippuosaamista edustavien yritysten kanssa ovat olleet nostamassa tätä kaupungin tiedollista ja taidollista profiilia. Mutta näin puolustusvoimien lippujuhlapäivänä on syytä muistaa, että Vaasa on ollut ja yhä edelleenkin on myös varuskuntakaupunki. Muutos aikaisempaan on tosin suuri ja alueen asukkaiden mieltä painava, kun varusmiehiä kouluttavaa joukko-osastoa ei kaupungissa enää ole, mutta alueen puolustuksesta vastaava ja puolustustahtoa ylläpitävä puolustusvoimat on kuitenkin yhä läsnä. Niinpä voimme edelleenkin viettää puolustusvoimien lippujuhlapäivää myös Vaasassa.

Vaasan historia on osa maanpuolustuksemme historiaa. Ensimmäiset kirjalliset maininnat aiheesta ovat 1300-luvulta, jolloin perustettu Korsholman linna toimi alueen sekä hallinnollisena että puolustuksellisenä keskuksena. Maamme sotilaalliseen puolustamiseen liittyviä tapahtumia seuraa tämän jälkeen tasaisin väliajoin. Itsenäisyytemme syntyvaiheisiin liittyvät tapahtumat runsaat 80 vuotta sitten ovat näistä yhdet merkittävimmät.

Tämä Kasarmintorin perinnemuuri on pystytetty muistutukseksi jälkipolville niistä sekä sodan- että rauhanajan joukko-osastoista ja yksiköistä, jotka on perustettu tai jotka ovat toimineet Vaasassa. Muurin perustamisen jälkeen sillä on nähty ja koettu monet sotilasparaatit ja muut maanpuolustukselliset juhlatilaisuudet. Tänään muuri saa kylkiinsä kaksi uutta laattaa. Vuosikymmenen alussa tapahtuneen puolustusvoimien organisaatiouudistuksen seurauksena sotilaspiirien tehtävät siirrettiin sotilaslääneille ja sotilaspiirit – Vaasan sotilaspiiri muiden mukana – lakkautettiin. Viime vuonna koettiin jälleen uudistuksia. Vaasan Rannikkopatteriston tehtävät siirrettiin muille yksiköille ja patteriston tie itsenäisenä joukko-osastona päättyi.

Vaasan sotilaspiirin historian voidaan katsoa ulottuvan aina vuoden 1917 joulukuuhun asti, jolloin kenraali Paul von Gerichin johdolla muodostettiin Vaasan läänin Suojeluskuntain Keskusjärjestö. Tämä Vaasan piiri muodosti koko Suomen suojeluskuntatoiminnan ydinalueen. Piirillä oli runsaasti toimintoja, jotka sittemmin olivat tyypillisiä sotilaspiireille. Piirin alueella toimi mm. Vimpelin sotilastaidon koulu, jota on yleisesti pidetty Suomen ensimmäisenä reserviupseerikouluna. Piirin alueelle oli sijoitettu myös useita sotilasyksiköitä. Vuonna 1934 puolustusvoimissa otettiin käyttöön uusi alueellinen koulutus- ja liikekannallepanojärjestelmä, jolloin varsinaiset sotilaspiirit aloittivat toimintansa.

Varusmieskoulutuksen antaneen joukko-osaston ohella juuri sotilaspiiri oli puolustusvoimien organisaatiosta se elin, joka tuli asevelvollisille tutuimmaksi. Sotilaspiiri järjesti kutsunnat, kutsui kertausharjoituksiin, suoritti reserviläisten valvontaa ja vastasi yleisestä maanpuolustushengen ylläpidosta alueellaan. Alueellisen järjestelmän mukaisesti piirin toiminta tähtäsi

liikekannallepanovalmiuteen kriisiaikojen varalle. Vuodesta 1993 alkaen nämä tehtävät ovat kuuluneet sotilasläänille. Vaasan sotilaspiirin ja sen Vaasassa toimineen esikunnan muistoksi liitämme tänään perinnemuuriin Vaasan sotilaspiirin esikunnan muistolaatan.

Vaasan Rannikkopatteriston juuret juontavat talvi- ja jatkosodan aikana Kannaksella sekä Laatokan ja Äänisen rannoilla käytyihin taisteluihin, joista saadut kokemukset olivat selvästi osoittaneet moottoroidun rannikkotykistön tarpeellisuuden Suomen oloissa. Kiinteän rannikkotykistön täydentäjäksi tarvittiin liikkumaan pystyvää joukko-osastoa. Kun kokemukset v. 1950 Turun Rannikkotykistörykmenttiin muodostetusta moottoroidusta patterista olivat myönteiset, päätettiin 1.12.1952 perustaa 1. Erillinen Rannikkotykistöpatteristo Suomenlinnaan. Joukko-osaston sijoittaminen Suomenlinnaan oli alun perinkin ajateltu väliaikaiseksi. Kun Vaasassa toiminut Pohjanmaan Jääkäripataljoona päätettiin siirtää Sodankylään, patteriston uudeksi sijoituspaikaksi tuli Vaasa. Joukko-osaston nimi muutettiin tämän johdosta 1.1.1957 Vaasan Rannikkopatteristiksi ja patteriston siirtyminen Vaasaan tapahtui 18.8.1964.

Patteristo kotiutui nopeasti Vaasaan. Kaupunki ja ympäröivä maakunta ottivat sen varauksetta omakseen. Varsinaisen sotilaallisen tuotantotehtävänsä – rannikkotykistöpatteristojen kouluttamisen – ohella patteristo oli monessa mukana alueen jokapäiväisessä elämässä. Kaupunkivaruskuntana joukko-osasto oli ikään kuin puolustusvoimien näyteikkuna kaupunkiin ja maakuntaan.

Huolimatta tuloksellisesta koulutustoiminnastaan ja ympäristöltään saamastaan voimakkaasta tuesta patteriston kohtalo oli monesti vaakalaudalla. Siirto- ja lopettamisuhat olivat toistuvia. Pitkään ne saatiin yhteisin ponnistuksin torjuttua, mutta puolustusvoimien viimeisin rakennemuutos saattoi perinteikkäät kasarit lopulta tyhjiksi. Viime vuonna patteristo itsenäisenä joukko-osastona lakkautettiin ja sen toiminnot siirrettiin pääosin Tammisaaren Dragsvikiin. Vaasan Rannikkopatteriston upea 46 vuotta kestänyt toiminta oli päättynyt. Patteriston kunniaksi ja sen 34 Vaasan vuoden muistoksi perinnemuuriin on kiinnitetty toinen tänään paljastettavista muistolaatoista.